

telhegy középső részét félkörívben átfogó, keresztirányú árok szélességét is a kézi fúróval végzett fúrásorozattal állapítottuk meg: az erősen leszántott területen is 130 cm mélységet mutató árok 20 m széles lehetett.

Az ásatás helyszínéül szolgáló területet a rajta levő épület alapján Templom-dombnak neveztük el. Ettől DNy-ra, a légi felvételeken háromszög formájú alakzatot mutató dombvonulaton számos őskori, népvándorlás kori és Árpád-kori kerámiát, valamint középkori tetőfedő cserepet gyűjtöttünk.

A Tételhegy DNy-i részén álló facsoport mellett, a domb hajlatában egy a középső bronzkori Vatyakultúrához tartozó sír szétszántott maradványait gyűjtöttük össze: urnatöredékeket, szemüvegspirál alakú bronzdísz és bronzgyűrűt.

A leletanyag a kecskeméti Katona József Múzeumba került.

Munkatársak: Somogyvári Ágnes, V. székely György, Cséki Andrea, Mészáros Mónika, Rosta Szabolcs régészek (KJM), Holl Balázs informatikus (MNM), Aradi Szilveszter geológus egyetemi hallgató. A légi felvételeket László János és Jászai Balázs, a Civertan Grafikai Stúdió munkatársai készítették; geodézia és térinformatika: Arceodata 1998 Bt.

SZENTPÉTERI JÓZSEF

321. Solymár, vár (Pest megye) Kő

A solymári vár 2006 tavaszától szeptemberig zajló helyreállításával, műemléki bemutatásával kapcsolatban és azzal párhuzamosan alapvetően három területen került sor régészeti kutatásokra.

Mindenekelőtt elbontottuk a K-i és ÉK-i várfalszakaszok területén a 2005. évi munkák során meghagyott tanúfalakat, a palotaépület 2000. évben részben téves helyen, rossz minőségben megépített É-i falát, valamint kiástuk azt a két alaptömböt, mely a feltételezhető várkapu helyén készült rekonstrukciót volt hivatott befoglalni. Emellett feltártuk az É-i várfal 2005-ben még kibontatlanul maradt szakaszát illetve annak a legtöbb esetben itt is csupán a helyét. Itt (ahogy a Ny-i és a DNy-i szakaszon is) a terveknek megfelelően meg is épült a várfalrekonstrukció.

Régészeti kutatás keretében került sor a palotaépület alsó szintjének – ugyancsak az építési munkák, így az ide tervezett téglapadló miatt szükségessé vált – szintsüllyesztésére. Míg a K-i térrészben csupán egy vékony, újabban bolygatott feltöltés alatt jelentkezett a homokkő altalaj – ugyanakkor innen több, erősen töredékes édesvízi mészkőfaragvány is előkerült, ezeket talán már az 1920-as években megtalálta Valkó Arisztid – Ny-on már bolygatatlan rétegsort vizsgálhattunk. Kiderült, hogy a térrész közepén egy közel 150 cm széles, ismeretlen kiterjedésű gödör található, mely minden valószínűség szerint egy itteni, mélyebb pinceág a természetes homokkőben kialakított „boltozata”

átszakadásával keletkezett. Ezt ugyan csak részlegesen kutathattuk, azt azonban így is megállapíthattuk, hogy ugyanaz a jellegzetes vörös, kevert – különösen sok téglát tartalmazó – „salakos” réteg tölti ki, melyet a hosszfalak mellett korábban néhol 100 cm-es vastagságban is megfigyelhettünk a homokkő altalajon húzódó vékony agyagréteg felett. Innen egy – a korábbiakkal megegyező típusú – reneszánsz nyíláskeret is előkerült.

A legjelentősebb feladat a palotaépület Ny-i oldalához csatlakozó, mintegy 10×5 m-es belméretű úgynevezett mélypince kutatása volt. Ennek feltárására már korábban kísérletet tettünk, e munkát azonban most sem sikerült teljesen befejeznünk. A korábbi feltételezésekkel szemben azt mindenesetre egyértelműen megállapíthattuk, hogy a pince falainak részleges bontására/pusztulására nem a 18. században került sor – legfeljebb a felső, mintegy 150 cm vastag feltöltődés tekinthető bolygatottnak. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy itt nem egy törmelékdomb, hanem egy sekély mélyedés mutatkozott a Valkó Arisztid által megkezdett kutatások idején. Mivel emellett a feltárás során átvágott, mintegy 450 cm vastag rétegsor szinte minden egyes rétege a pincetér közepe felé lejtett – ezt főképp a Ny-K-i tengelyben lehetett jól dokumentálni –, megfogalmazhattuk azt a feltevést, miszerint ezen épületrész felett a földszinten/emeleten egykor nem emelkedett magasabb kőépület. Ennek markáns omlási/pusztulási/bontási rétege ugyanis sehol nem mutatkozott – ehelyett inkább egy folyamatos bemosódásból eredeztethető, csupán kevesebb törmelék tartalmazó réteget figyelhettünk meg a pince közepén. Csak az oldalfalak mellett figyelhettünk meg jelentősebb köves omlásréteget – ez utóbbi azonban leginkább az egykor legalább a D-i udvarszintig állt kőfalak koronájának pusztulásából is eredeztethető. Ugyanakkor a pince mélyebb szintekig kutatott K-i; részén egy, néhol a 100 cm-es vastagságot is meghaladó, barnászvörös „salakos” betöltődést találtunk, mely egyértelműen egy leégett faszerkezet hagyatékának – faelemek lenyomatát megőrző patics illetve vakolat, hatalmas mennyiségű, igen különböző méretű vasszeg – bizonyult. Mivel a pince Ny-i részéről ez a betöltés még nem ismert, nem bizonyítható, de erősen valószínűsíthető, hogy e rétegsor az épület egykori – ezek szerint faszerkezetű fallal épített – földszintjéből vagy emeletéből származhat. Úgy ez utóbbi réteg, mint a felette és alatta megfigyelt, pontosabban még nem mindig értelmezhető további rétegek különösen gazdag leletanyagot (vastárgyakat, köztük fegyvereket és lószerszámokat, külföldi és hazai asztali- és konyhaedényeket, kályhaszemeket, majolika padlótéglák kis töredékeit, csonttárgyakat) tartalmaztak a 16. sz. első feléből.

Míg Ny-on az eddigi kutatások során csak egy alig több mint 300 cm-es betöltést termeltünk ki, K-en még további 150 cm-rel mélyebbre hatoltunk, sőt egy kis szondában további 100 cm-t mélyítettünk. Lényegében ebben a mélységben – a D-i udvar szintje alatt közel 7 m-rel – került elő a mélypince K-i falában annak a

félköríves, profil nélküli kőkeretes ajtónak a küszöbe, amely egyértelműen egy a palotaépület alá nyúló pinceág bejárataként volt meghatározható. Hogy az a pinceág azonosítható a palota kutatása kapcsán említett pincével, azzal bizonyítható, hogy a nagypince ajtó előtti területén vastag homokkőréteget találtunk – ez a pinceág természetes homokkőbe vágott „boltozata” említett beszakadása kapcsán „ömlött” ki erre a területre. Feltárása a következő évek fontos feladata lesz.

Úgy tűnik, hogy a pince még csupán sarokindításaiban ismert Ny-i kőfala már viszonylag korán kidőlt – e részen megfigyelhettük a természetes homokkő felületének pusztulásából eredeztethető homoklerakódást is. A további pincefalak közül jobb állapotban maradt ránk az É-i (a korábbi várfal belső oldalához hozzáépített, állványgerendák fészkei jól mutató) fal, melynek egy markáns belső padkáját is feltárhattuk. Roncsoltabb falsíkot mutatott az említett pinceajtót magába foglaló, szabálytalan vonalú K-i fal, melynek ez a formája-elhelyezkedése abból adódott, hogy a korábbi palotafalhoz építették hozzá, s emiatt – eltérően a Ny-i faltól – nem merőleges az itt már erőteljesen D felé forduló várfalra. Ezzel a fallal egyidős az É-i pincefal K-i meghosszabbításában található, továbbra sem értelmezhető rámpa, s az is kétségtelen hogy maga a K-re nyíló pinceajtó is – ez eredetileg egy téglathidálással rendelkezett a mélypince belső tere felé. Végül a D-i fal igen roncsolt állapotban került elő, nagyobb fokú pusztulása az itt közel szabályos elrendezésben kialakított két (fülke formájában ránk maradt) szellőző/bevilágító aknának – pontosabban azok falszerkezetet meggyengítő szerepének – köszönhető. Mivel a legnagyobb mélységet a mélypince K-i oldalán értük el, itt lehetett megfigyelni – úgy az É-i, mint a D-i oldalon, de az utóbbi helyen különösen markánsan – azt a több mint 100 cm magas lépcső falvisszaugrást, melyet végül a DK-i sarokban tudtunk értelmezni. Itt ugyanis egy vízszintes padkában zárult, azaz egy dongaboltozat válla fészkeinek bizonyult. Bár azt a feltárás jelenlegi állásánál sem bizonyítani, sem cáfolni nem tudtuk, hogy ez a – feltehetően téglaszerkezetű – boltozat meg is épült, kétségtelen, hogy magassága lényegében az É-i pincefal padkájának felelhetett (volna) meg s így átfut(hat)ott a K-i pinceajtó felett.

A mélypince kialakításának kora még nem tekinthető tisztázottnak, a DNy-i sarkon kívül még 1975-ben feltárt szemégtödör pénzleletei és a padlótégla-töredékek alapján a Mátyás-kor is elképzelhető, de ma még az sem zárható ki, hogy erre az építkezésre is a korábban meghatározott II. Ulászló-kori reneszánsz átalakítás keretében került sor.

Fentiek mellett kisebb kutatásokat végezhattünk a torony belsejében és K-i valamint É-i fala előtt a burkolási és villámhárítóépítési munkák kapcsán; figyelemmel kísérhettük a várudvar gépi tereprendezését, melynek során a D-i várfalhoz egykor csatlakozó egyszerűbb – még feltáratlan – építmények kiterjedésére vonatkozóan nyertünk adatokat.

FELD ISTVÁN

322. Somogysámson, Alsó-Fenyves-dűlő

(Somogy megye) Ő

2006. október 3-án hitelesítő terepbejárást végeztem a község közigazgatási területéhez tartozó Alsó-Fenyves-dűlőben, ahol töltésföld kinyerésére bányatelek fektetését tervezik. A tervezett bányaterület a Somogysámsonból Marcaliba vezető 065/1 hrsz. úttól D-re, a 085 és a 003 hrsz. földúttól K-re elterülő É-D-i irányú dombvonulaton, a 087/4, 087/5, 087/9, valamint a 094/5 hrsz. területeket érinti. A környező területtel együtt 2006. februárban Gallina Zsolt végzett terepbejárást, az említett 065/1 hrsz. út mindkét oldalán. A jelenleg vizsgálat alá vett területen, illetve közvetlen közelében két kisebb kiterjedésű, kis intenzitású lelőhelyet talált. A hitelesítő terepbejárás során sikerült a 087/5 hrsz. területen lelőhelyet azonosítani, és K-i irányú kiterjedését meghatározni. A tiszta, száraz, de esőverte és vízmosásos, homokos talajú kukorica között jó megfigyelési körülmények mellett kevés őskori edénytöredék, és egy nagyobb kovapattinték került elő. A lelőhely intenzitása az előzetes vizsgálatoknak megfelelően csekély, kiterjedése kb. 140×50 m, iránya nagyjából a területet DNy-ÉK irányban átszelő gázvezeték irányával egyezik meg.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

323. Sorkikápolna határa

(Vas megye) Kk

2006. december 13-án a településtől ÉK-re, a vasút és a Keszőcei-dűlő, illetve a régi vasútállomás és a vasúti átjáró által bezárt területen, mintegy 50 m-es körben késő középkori kerámiatöredékeket találtunk. A terület szántó (a Hévíz-Szombathely között futó 400 kV-os nagyfeszültségű vezeték vonalának terepbejárása, 26. sz. lh.).

SKRIBA PÉTER

324. Sormás, Török-földek

(Zala megye) U, R

A lelőhelyen – a 2002., 2003. és 2005. évi előzmények után – újabb megelőző feltárássra 2006. március 27. és június 29. közt került sor. Ezúttal az M7 autópálya nyomvonalát mindkét oldalon kísérő 2. sz. pótkisajátítási területeken ástunk; a korábbi kutatásokkal együtt így a nagy kiterjedésű őskori (elsősorban neolitik) lelőhelyből összesen 53 000 m² összefüggő felületet tártunk fel.

A lelőhelyen 2006-ban is – a szórványos Starčevo, DVK és Balaton-Lasinja leletek mellett – főként a késő neolitikus Sopot- és korai lengyeli kultúrák települései és emlékei kerültek elő. Az ideai kutatási eredmények mindenben igazolták a korábbiakat, mind a telepszerkezet, mind pedig a két körárokrendszer újabb szakaszait tekintve. Az É-i oldalon az I. körárokrendszer DNy-i negyedének egy szakaszát, míg a D-i oldalon a II. körárokrendszer ÉK-i, ill. Ny-i részének egy-egy részletét érintette az ásatás. A feltárt objektumok nagy része